

Opinió Mossèn Batalla

El passat 11 d'octubre, en un acte celebrat al Casal Marià, l'Ajuntament va entregar la Medalla d'Or de la Ciutat, la màxima distinció que atorga la població, a Salvador Batalla i Gardella. Les olotines i els olotins nascuts a partir dels anys 70 potser no tindran gaire o cap informació sobre aquesta persona. I els nascuts abans en tindran algun grau d'informació depenent de la seva implicació en la vida social i cultural de la ciutat.

Mossèn Salvador Batalla, va arribar a Olot, el simbòlic 1968. Precisament, venia de la ciutat francesa de Lille, on havia fet cursos d'Economia, Sociologia i Política. En aquella mateixa primavera una part de la ciutadania francesa havia fet trontollar els esquemes tradicionals de la societat i la política, i possiblement aquells fets revolucionaris van influenciar el seu pensament. Arribat a Olot, va prendre possessió de la parròquia de Sant Cristòfol les Fonts, que també incloïa l'església dels Caputxins, i un any més tard de Batet de la Serra.

En aquells finals dels 60, a la ciutat d'Olot es publicaven dues revistes setmanals: *¡Arriba España!*, de la F.E.T. i de las J.O.N.S., i *Olot-Misión*, editat per Acció Catòlica. La dictadura franquista només permetia la publicació de premsa sota aquests dos paraigües: el pensament únic del *Movimiento* i la moral imperativa de l'Església catòlica, tot i que per aquest costat, arran de la celebració del Concili Vaticà II, s'estava introduint un esperit renovador en la comunitat religiosa.

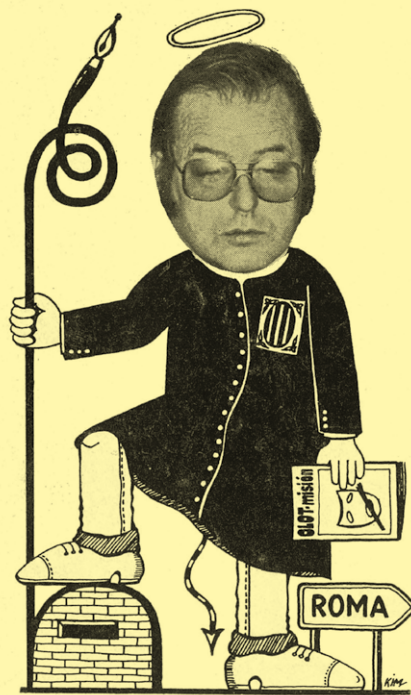
“La llista de la seva implicació ciutadana i democràtica seria molt llarga.”

La revista *Olot-Misión* es va començar a publicar l'any 1955 –al principi és deia només *Misión*– i va tenir dues parts ben diferenciades. En la primera etapa, com a òrgan d'Acció Catòlica d'Olot, a mitjan anys 60 vam començar a col·laborar en el setmanari joves de la ciutat que teníem inquietuds literàries, periodístiques o artístiques. Per les

festes del Tura de 1969, la redacció va encarregar als joves que hi solíem col·laborar la confecció de l'exemplar extraordinari de festes. El resultat va representar un daltabaix per a la societat olotina de l'època, i aquí va acabar l'etapa. La segona comença l'any 1970, sota la direcció de mossèn Batalla, un jove capellà, molt preparat, amb idees renovadores i progressistes (quan la paraula progressista tenia un alt significat).

revista. La lluita contra el totalitarisme del franquisme van representar moltes topades i enfrontament amb les persones i estructures de poder. La publicació va rebre moltes denúncies, expedients, multes i amonestacions per part de la D.G.P. (Dirección General de Prensa), i com a director sempre li tocava a ell donar la cara.

Alhora, mossèn Batalla es va implicar en els moviments d'es-

Els col·laboradors i redactors eren persones de procedències i ideologies diverses, però l'actitud anti-franquista de tots donava cohesió al contingut. Les reunions ens feien els divendres al vespre, als locals de la impremta Delta, lloc on s'imprimia la revista i es preparava el contingut de la revista de la setmana següent. La redacció estava formada per una colla de peluts (poques dones), amb pantalons de vellut i pota d'elefant, i fins hi tot el capellà director llua unes llargues patilles rockeres.

L'etapa 1970-1979, amb la direcció de mossèn Batalla, van ser nou anys de la història d'Olot: uns anys d'il·lusions, necessitats, aspiracions d'un poble, barris i classes populars. Setmana rere setmana, el setmanari va ser portaveu d'aquells que no tenien veu. Les primeres associacions de veïns, grups culturals, centrals sindicals, partits polítics... van trobar un lloc a les pàgines de la

perit renovador de l'Església i en els moviments juvenils de la ciutat, i l'església dels Caputxins va acollir moltes reunions clandestines i actes ciutadans. La llista de la seva implicació ciutadana i democràtica seria molt llarga.

Ara, me l'imagino llegint aquest text amb la seva cara de murri, que el temps no ha esborrat. Felicitats Salvador!

(Il·lustració de Quim Domene per a la portada del penúltim número d'*Olot-Misión*, 9 de febrer de 1979)

Quim Domene
 Il·lustració: Quim Domene

MONOGRAFIES

BARBA, César,
La Garrotxa. Las mejores excursiones.
Edición 2025, Sant Esteve Sesrovires:
Ecos Travel Books, 2025, 142 p.

*50 Concurs Literari Infantil i Juvenil
de la Garrotxa*, Olot: Òmnium
Cultural, 2025, 96 p.

FOIX, J.V. i DOMENE, Quim
(il·lustracions),
*On he deixat les claus... / Où j'ai laissé
les clefs...*, Canejan: Paraules, 2025,
[166] p.

MOLI, Coral,
Derelictes, Barcelona: Claret, 2025,
68 p.

MURLÀ, Josep,
*Gent de Bianya i de relacionada amb
el municipi (breu diccionari biogràfic)*,
Olot: El Bassegoda, 2025, 214 p.

NOGUERA, Antoni,
*Estudis inèdits de la vall de Bas (la
Garrotxa)*, la Vall d'en Bas: [Rotary
Club Olot-la Garrotxa], 2025, 161 p.

PLANAS, Lluís,
Jan Bort. La forja d'un rebel, Sant
Joan les Fonts: Oliveras, 2025, 165 p.

ARTICLES

AGUSTÍ, Bibiana et al.,
"Paleopatologia de la cripta 1 sector
29 de Oxirrinco (Egipto)", dins B.
AGUSTÍ i T. MAJÓ (ed.), *Actas XVI
Congreso Nacional e Internacional de
Paleopatología (Girona, 27-30 abril
2022)*, Girona: Asociación Española
de Paleopatología, 2024, p. 175-179.

CAMPILLO, Ferran; FOGUET, Aina i
FOGUET, Anton,
"Festa major i alcohol: consum i
coneixements en adolescents de la
Garrotxa", *Pediatría Catalana.*
*Butlletí de la Societat Catalana de
Pediatría*, núm. 85/1, 2025, p 7-12.

CASACUBERTA, Margarida,
"La cerimònia dels Jocs Florals i la
'glorificació' dels poetes catalans
morts: del Parc de la Ciutadella al
'Parc del Renaixement'", *Zeitschrift*

*für Katalanistik. Revista d'Estudis
Catalans*, núm. 37, 2024, p. 115-151.

CASACUBERTA, Margarida,
"Art creat, art rescatat i paraula
sembrada'. L'obra legislativa de la
Generalitat de Catalunya en matèria
de cultura, 1931-1939", dins D.
VALLÉS i E. VELO (dir.), *Acció
normativa de la Generalitat republi-
cana*, Barcelona: Generalitat de
Catalunya, 2024, vol. 1/1, p. 347-374.

"Centenari del Lago", *L'Hostolenc.*
Butlletí d'Informació Municipal [Sant
Feliu de Pallerols], núm. 60, gener-
juny 2025, p. 38-39.

COLLELL, Xevi,
"Oriol de Bolòs, un científic olotí de
referència", *Revista de Girona*, núm.
352, setembre-octubre 2025, p.
42-43.

GELIS, Pere,
"Camins i viatges de principis del
segle XX a les altes valls del Fluvià
i el Brugent: D'Olot al santuari
de Cabrera per la Rotllada",
*Puigsacalm. Circular Social del Grup
Excursionista, Cultural i Alpinista
de Sant Esteve d'en Bas*, núm. 167,
octubre-desembre 2025, p. 8-9.

GODAY, Sebastià,
"Lluís Hortalà versus Lluís Hortalà,
cap engany", *Revista de Girona*, núm.
352, setembre-octubre 2025, p.
110-113.

GUILLLOT, Carles,
"Mieres edat moderna IV. La
recuperació econòmica", *Roca de
Migdia. Revista de Mieres*, núm. 10,
abril 2025, p. 4-5.

MARTÍ, Laia,
"Oficis i establiments antics: El
ferrer de Can Trona", *Puigsacalm.*
*Circular Social del Grup
Excursionista, Cultural i Alpinista
de Sant Esteve d'en Bas*, núm. 167,
octubre-desembre 2025, p. 5-7.

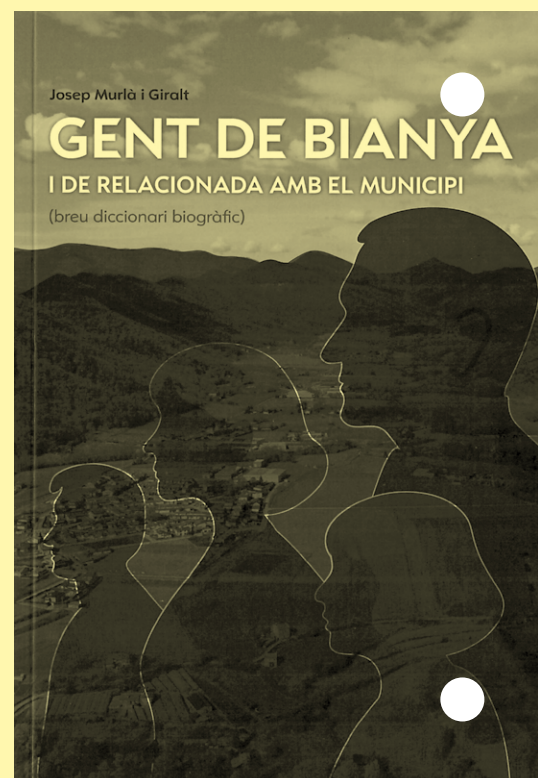
RIURÓ, Ricard,
"50 anys de Les Carreres
[urbanització]", *Sant Aniol Informa.*
Butlletí Municipal, núm. 189, juliol-
setembre 2025, p. 19.

TEXTOS ELECTRÒNICS

CARRERA-FOSSAS, Eduard et al.,
"Abordar el racismo en el acceso
a la vivienda desde la deliberación
pública. Un estudio de caso [la ciutat
d'Olot]", *Revista del CLAD Reforma
y Democracia*, núm. 91, gener-abril
2025, p. 161-187. Disponible a:
<[https://doi.org/10.69733/clad.ryd.
n91.a420](https://doi.org/10.69733/clad.ryd.n91.a420)>

SANTAEULÀRIA, David,
"Wonders, de Carles Congost Feliu
2016", *12 mesos, 12 obres. Museu
d'Art de Girona*, 488, agost 2025.
Disponible a: <[https://museuart.cat/
exposicions/un-mes-una-obra/](https://museuart.cat/exposicions/un-mes-una-obra/)>

SORIANO, Biel; BACH, Anna i
MOLIST, Miquel,
"El paisaje de los primeros grupos
megalíticos en el Empordà: una
aproximación desde el cálculo de
caminos óptimos y el análisis de
visibilidad", *Munibe Monographs.*
*Anthropology and Archaeology
Series*, 3, 2025. Disponible
a: <[https://doi.org/10.21630/
mmaas.2025.3.08](https://doi.org/10.21630/mmaas.2025.3.08)>
Inclou els jaciments del neolític mitjà
de la Garrotxa.

Si alguna vegada heu bussejat en el contingut de l'extraordinari cançoner popular català, ben segur que us ha captivat d'alguna cançó la lletra, la música, una realitat punyent de la qual un autor n'ha estat dipositar en nom del poble. Qui la va dictar? Ja costa més posar noms a les coses, enquadrar la realitat als fets. A mi m'ha passat, no fa prou anys, quan em vaig trobar amb la cançó *Al Xiribits hi ha el rebuig*. Descriu una escena d'amors i desamors furtius, de violències ocorregudes al mas Serrat de Corsavell (Alta Garrotxa), també conegut com el Casalot, que des del segle XV fins després de la Guerra Civil va pertànyer a la meua família.

El Xeribits o Xiribits i l'Arbós són dues masies de la Vall del Bac, a la Garrotxa. Mentre que al Xeribits hi ha el rebuig (és a dir, les noies que pels motius que sigui es podien rebutjar) i a l'Arbós, les més triades o garbellades, és al Casalot de can Serrat on hi feia vida la que tenia més sal i pebre. Hi vivia "la Guilla", una noia que com el seu malnom indica, per les malifetes i astúcies que devia cometre, era tot un personatge. Fins i tot el masover li coneixia la mala vida que portava. Era una finca que demanava molts braços, i la gent que hi treballava per a l'amo, gairebé en un règim feudal, tenien ulls i orelles. Un hereu de can Serrat (innominat) i un mosso de la casa es repartien els favors de la menor, potser a canvi de menjar. La justícia

la buscava per portar-la a l'hospici i es va escapar cap a França. Malauradament, no coneixem tampoc la filiació d'aquesta noieta.

Durant els anys 1918-1919 aquesta cançó fou recollida a Ripoll per Manuel Cavalleria de Budallés, capellà de Ripoll, mort l'agost de 1936. Fou organista del monestir, capellà de l'església de Sant Eudald i folklorista. Va respectar el text sense mutilar-lo. El text i la música van ser publicats en el *Cançoner del Ripollès* (Ripoll: Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès, 1998, cançó número 428, p. 443).

"Al Xeribits hi ha el rebuig, / a l'Arbós les garbellies, / al lloc de Corsovell / no hi ha cap galant ninya. / *Lura la lai, lura la lai / Lai-rom laira lura lai lai*. / Sinó una al Casalot / que per nom li diuen Guilla, / i be ho sap l'hereu Serrat: / d'aquí ve la seu desdita. / La justícia ho ha sabut, / que en Serrat la mantenia; / la justícia ho ha sabut: / la volen fer anar a l'hospici. / La Guilla ha agafada por: / en França se n'és fugida, / a França amb uns seus parents, / uns seus parents que hi tenia; / i en Serrat la mantenia. / En Serrat diu en al mosso, / diu si es vol casar amb la Guilla: / –Si amb la Guilla ets vols casar / jo un bon dot li donaria: / li daré el Serrat dels pins / i una truja que hi tenia; / deu godais que cria, / i además de tot això / un porc de cinquanta lliures. / –Jo amb la Guilla em casaré / mentre vianda vingui – / El mosso del Serrat / prou li sap la seva vida".

El comentari musical a la peça, a cura de l'amic Pep Garcia, de Sant Esteve d'en Bas, és aquest: "Es tracta d'una melodia de ritme binari, transcrita a compàs de 2/4. Estructuralment està formada per estrofa i tornada; i la tornada formada bàsicament amb elements musicals procedents de la mateixa melodia de l'estrofa. El seu àmbit melòdic és de 9ª i presenta tonalitat Major. És un cant d'estil sil·làbic; és a dir, que, pràcticament en la seva totalitat, a cada síl·laba del text li correspon una nota musical...".

El 14 d'octubre de 2025 es va signar el contracte de cessió en règim de comodat del **Fons Mas Bruguer**, del veïnat del Samuntà de Baix, entre l'Ajuntament de Mieres i la família Busquet Masip. El fons consta de 9 lligalls de documentació en paper (1431-1954) i 115 pergamins (1281-1640) que permeten seguir les etapes de formació i consolidació del mas mierenc i del mas Bosquet, del veïnat de Fornells, al municipi de Sant Ferriol, incorporat al patrimoni Bruguer. Es custodiarà a l'Arxiu Comarcal de la Garrotxa per posar-lo a l'abast dels investigadors.

Durant el mes d'octubre, s'ha pogut visitar al Monestir romànic de Sant Joan les Fonts la mostra "Revitalitzar el centre històric de Sant Joan les Fonts. Entre el nou comerç i el paisatge". S'hi recollien els projectes elaborats per alumnes de l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura del Vallès (ETSAV-UPC) amb l'objectiu de reactivar un centre històric degradat i transformar-lo en un punt neuràlgic de convivència i activitat. L'estudi ha estat coordinat pel professor **Joan Curós Vila** (les Preses, 1965), en el marc d'un conveni signat el 2023 entre el municipi i la universitat.

L'ACGAX ha estat present al **Congrés del Consell Internacional d'Arxius (ICA)** Barcelona 2025, celebrat els dies 27-30 d'octubre sota el títol de "Coneixent passats, creant futurs". La intervenció de l'Arxiu es va centrar en el projecte desenvolupat amb l'Escola d'Art d'Olot (EAO), en el qual alumnes de primer de batxillerat artístic comissariaven una exposició a la Sala d'actes de l'Arxiu a partir del material fotogràfic del Fons Salvador Calm Castañer.

Apunts i repunts naturals Les exposicions de bolets a Olot

He sentit dir que aquesta tardor és bona per als bolets. La manera com s'han distribuït les precipitacions, els nivells d'humitat i el descens de les temperatures han afavorit la seva aparició. El resultat és un escenari ideal per als bolets i els boletaires. Per saber quins són mengívols i quins no, és millor anar acompanyat d'un expert però, si això no és possible, també són molt útils les guies de camp i, com a recurs puntual, visitar alguna de les tradicionals exposicions de bolets.

La primera exposició de la província de Girona va ser la que va organitzar el metge i reputat micòleg Joaquim Codina i Vinyes (la Cellera de Ter, 1868-1934) als locals del Grup Escolar de Girona, el 15 de novembre de 1914. A Olot, la primera exposició de bolets es va fer esperar. Va ser el 23 i 24 d'octubre de 1932, en una sala cedida per l'Ajuntament al Col·legi de Segon Ensenyament, a l'edifici de l'antiga caserna del Carme. L'exposició s'emmarcava en la campanya micològica organitzada per la Secció de Botànica del Museu de Ciències Naturals de Barcelona. L'Ajuntament d'Olot, a més de cedir la sala i previ dictamen de la Comissió d'Hisenda, hi va col·laborar aportant 100 pessetes.

Els que van recol·lectar els bolets, els van classificar i van preparar la mostra eren primeres espases. Hi havia l'il·lustre botànic Pius Font i Quer (Lleida, 1888-Barcelona; 1964), aleshores director del Museu de Ciències Naturals de Barcelona, l'expert en micologia ibèrica i professor del Museu d'Història Natural de París, el jove Roger Heim (París, 1900-1979), i el mateix Joaquim Codina. La premsa local es va fer ampli ressò de la presència de tan il·lustres personalitats. S'hi van exhibir 129 espècies de bolets, pràcticament totes recollides a la Garrotxa. Cadascuna anava acompanyada d'una etiqueta amb el nom popular, el científic i una indicació de si era comestible, sospitosa o tòxica. L'entrada era lliure. El farmacèutic i botànic Miquel de Garganta i Fàbrega (Olot, 1903-1988), que també va participar en l'organització, va publicar una petita crònica a la revista *La Publicitat* titulada "Micologia catalana. Una exposició de fongs

a Olot". Garganta hi va escriure: "com sol passar en les exposicions d'aquesta mena, tingué gran èxit de visitants".

No tenim constància que en anys successius se'n tornessin a organitzar, tampoc en el període de postguerra. Van haver de passar quasi 50 anys, fins a l'octubre de 1981, quan per iniciativa del Patronat del Museu-Biblioteca d'Olot se n'organitzà una altra, la segona, a la Sala Oberta de l'Hospici. Els promotors foren Janina Pagès, Gabriel Alcalde i Joan Oller, que comptaren amb l'expert col·laboració dels micòlegs locals

Garrotxa i l'Oficina Municipal d'Informació al Consumidor) i nous col·laboradors, com el Gremi d'Hosteleria de la Garrotxa, l'Associació de

"com sol passar en les exposicions d'aquesta mena, tingué gran èxit de visitants"

Tastavins d'Olot i la Penya Gats de Sant Miquel. L'expertesa micològica anava a càrrec dels membres de l'aleshores Secció de Girona de

Pere Pagès i Joan Fajula, farmacèutic. Fins i tot el President de la Generalitat Jordi Pujol i Soley s'hi va apropar, aprofitant la visita que feia a la Fira de Sant Lluc. A la mostra se li va donar un aire de concurs premiant aquelles persones que aportaven un major nombre d'espècies. Com la primera, aquesta exposició també fou molt visitada. Segons dades del propi Patronat, en els set dies que va durar van passar a veure-la 4.290 persones, 1.085 de les quals escolars. Una assistència espectacular.

A partir de 1984, va ser l'activa Associació de Veïns del barri de Sant Miquel qui prengué la iniciativa. L'exposició es feia al local social i tenia una freqüència anual. A partir de 1989, s'hi afegiren altres organitzadors (el Museu Comarcal de la

la Societat Catalana de Micologia (SCM). Algunes exposicions anaven acompanyades de degustacions de bolets i també s'organitzaven cursos d'iniciació per aprendre a reconèixer-los. Es van anar celebrant alternativament entre Sant Miquel i l'Hospici fins a la darrera, que si no vaig errat va ser l'any 2007.

Des de l'aleshores, s'han organitzat de forma puntual o esporàdica cursos, sortides i xerrades sobre bolets. Seria interessant recuperar aquelles exposicions: anaven bé per comprovar la riquesa micològica de la Garrotxa i, per als aficionats que s'hi acostaven, com a sistema per autoavaluar els coneixements.

Impressions d'un paisatge, 34

Construir, construir, construir?

En el debat públic dels últims temps, molt condicionat per l'impacte de la immigració en una Catalunya que ha passat dels sis als vuit milions d'habitants en un termini de temps insòlitàment curt, s'ha constatat que l'habitatge és una de les grans qüestions a afrontar de forma peremptòria. En efecte, l'augment demogràfic –d'una magnitud incomparable a la del nostre entorn europeu– no només ha “tensionat” (com els agrada dir als tecnòcrates) els serveis públics, de l'ensenyament

quible, que és el que fa falta, al mateix temps que s'ha alertat del risc que tot plegat alimenti una nova bombolla immobiliària, com la que vam viure no fa pas gaire. El Sindicat de Llogateres, fins i tot, ha acusat el govern de fer seu, de manera acrítica, el “mantra enganyós” que el problema d'habitatge és la manca d'oferta.

Només cal recordar la història recent: potser no es pot afirmar amb rotunditat que la llei de liberalització del sòl impulsada pel govern d'Aznar el 1998 fos la causant directa de la bombolla immobiliària que va esclatar deu anys després, el 2008, però en tot cas el que és incontestable és que no va aconseguir els objectius que teòricament perseguia: fer abaixar els preus de l'habitatge a través d'una oferta més gran. Al contrari, en només una dècada, uns anys en què es va construir com mai a Espanya, molt per damunt del que feien els països europeus del nostre entorn, el preu mitjà de l'habitatge a Espanya va pujar un 167%. És un precedent seriós a tenir en compte. De fet, el fantasma de la bombolla immobiliària encara es passeja pels nostres carrers. I no cal esperar que es faci fosc per veure'l: entrant a Olot per la carretera de la Canya, trobes l'esquelet tenebrós d'una promoció de pisos interrompuda que esdevé un recordatori quotidià de l'absurditat en què es pot convertir l'immobiliari.

En tot cas, i més enllà de les consideracions polítiques del cas, la reflexió sobre l'habitatge, i concretament sobre l'habitatge assequible (que no és necessàriament sinònim de vivenda de protecció oficial), és particularment rellevant a Olot, una ciutat on durant anys i anys ha costat veure-hi una sola grua: almenys per a l'observador de pas, no semblava que s'hi construïssin cases. En canvi, el que s'hi ha fet evident és el dramàtic despoblament del centre de la ciutat, amb carrers on no hi ha un sol comerç obert i on, probablement, no hi viu pràcticament cap veí, una situació que s'incrementa, arreu de la ciutat, amb tot d'edificis abandonats, que bé podrien ser rehabilitats com a habitatges i que pal·liarien el dèficit existent.

Novament, penso que ens con-

vindria emmirallar-nos en els països europeus: a Alemanya, per exemple, es dona una prioritat absoluta a la rehabilitació d'edificis i no a la nova construcció –tan pròpia de països rics de nou com el nostre, on sembla que ens agrada l'ostentació d'allò que és nou davant de la possibilitat de conservar, renovant-lo, allò que és antic: ja en vaig parlar aquí mateix a propòsit del desgraciat enderroc de la Torre dels Coloms, al carrer Vilanova. Ara el pla, tan prometedor, liderat per l'arquitecta

**“sembla que ens
agrada l'ostentació
d'allò que és nou davant
de la possibilitat de
conservar, renovant-lo,
allò que és antic”**

Itziar González Virós i presentat per l'Ajuntament, amb l'acord unànime dels grups polítics municipals, a la convocatòria del Pla de Barris que ha fet la Generalitat, constitueix un formidable auguri de per on podrien i haurien d'anar les coses. Reitero el meu parer que si el projecte surt bé, com cal esperar, serà un exemple de com es pot actuar, de manera intel·ligent i mancomunada amb el sector privat, en els centres històrics depauperats. I tant de bo aquesta empena rehabilitadora pugui estendre's a tantes i tantes fàbriques abandonades, tallers ròncs o xalets deshabitats que trobes per tot Olot, i on només cal una mica d'imaginació –i d'estimació per la ciutat com a resultat d'un procés històric que tenim l'obligació de preservar– per veure-hi la possibilitat de fer-ne els habitatges que tant calen.

Josep M. Muñoz

Del dinou al vint-i-u 20-N: “Esto se ha acabado”

Aquest 20 de novembre farà cinquanta anys de la mort del darrer dictador. Jo era un galifardeu, però recordo bé l'efemèride. Feina dies que els pares esperaven la notícia amb grans esperances i també amb algun neguit: “Ho sabrem resoldre en pau?”. Aquell matí, de camí a l'escola, al passar per la plaça de Josep Clarà, ens vam fixar que la bandera espanyola de l'oficina del Banc de Bilbao que hi havia a la cantonada del carrer de Joan Carles Panyó onejava a mig pal. La meua mare i els meus germans van girar cua immediatament perquè l'escola estaria tancada. Però jo vaig continuar. La porta de l'entrada dels nens estava tancada i els mestres s'aplegaven dalt l'escala de la de les nenes. Algunes mestres ploraven desconsoladament. Nosaltres, els alumnes de darrer curs, fèiem colla al mig del carrer. Rèiem i cridàvem proclames que havíem sentit a casa. “Ja era hora!”. “Gràcies a Déu!”. Una mestra, amb llàgrimes als ulls, ens va venir a renyar: faltàvem al respecte d'un mort. No recordo què li devíem dir, però, fos el que fos, la va fer enfadar. I com era costum al Grupo Escolar Malagrida, ens va aixecar la mà. Tanmateix, en aquesta ocasió, envalentint per les circumstàncies, el company Jordi M., que era el més alt de la colla, li va aturar el braç i li va etzibar: “Esto se ha acabado”. La mestra, *doña M. A.*, va marxar esporuguida, somicant. Però encara no havia canviat res.

Immediatament, el nostre tutor, el jove feixista i sàdic P. V., va venir a fotre'ns un rotllo sobre l'obra salvadora que havia fet el mort i ens va castigar a fer un treball sobre el finat, durant els dies de dol oficial. Així reflexionàvem sobre la seva obra. Per recomanació del meu pare, em vaig limitar a enganxar fotos del setmanari *Hola* sobre l'enterrament i la gentada que el va anar a acomiadar. Encara el guardo. Acabat l'altercat, uns quants companys de classe vam anar a celebrar la bona nova fent un moscatell a Cal Fat i un “xampanillo” a Can Xalegre. Era el que feien els primers divendres de mes, enlloc d'anar a la missa imposada.

Vist des d'ara, pot semblar que les coses no van començar a canviar

fins al cap d'uns anys, quan es van convocar eleccions i es va aprovar la Constitució. Però en realitat, tot va començar a trontollar. A l'escola, el director Francesc Ferrer, que tots teníem per un fervent feixista perquè era l'orador principal dels cerimonials paramilitars que organitzava i l'encarregat de mantenir l'ordre a mastegots, un dia ens va explicar que ell havia estat alumne de l'institut-escola de la República i que era un catalanista de cor. No ho semblava perquè havia hagut d'adaptar-se. També van fer un acte de contrició semblant els senyors Farré, Monteis, Puigmal i López. Cada un a la seva manera, ens van confessar que tot el que ens “ensenyaven” era per obligació, i a partir d'aleshores, ho van complementar amb la seva opinió, ben divergent de l'oficial. Fins i tot, va resultar que el mestre de Formació del Espíritu Nacional i ginnàstica era socialista! En fi, va ser un curs molt interessat i sorprenent, per a uns adolescents que començàvem a sortir de l'ou.

Per a la història oficial, aquests records d'un marrec deuen ser irrelevants. Però el conjunt de les petites coses que passaven a les fàbriques, als despatxos, a les rectories, a les rebotigues, als reservats dels restaurants... és tot el que tenim per explicar com va acabar la dictadura i què es va fer per forçar el canvi. No hi ha documentació, perquè tot s'havia de fer d'amagat, clandestinament. Per tant, només en quedarà memòria si ens ho expliquen els protagonistes: una generació de lluitadors anònims, o no tant, que comença a ser una mica gran. Per sort, molts encara conserven la memòria. Fem-los parlar! Escoltem-los!

Joan Barnadas
joan.barnadas@gmail.com

Aniversari 300 anys de la municipalització de l'ensenyament a Olot

El 22 de novembre de 1725 l'Ajuntament d'Olot va convenir amb la comunitat de preveres de Sant Esteve d'Olot la plena municipalització de l'ensenyament general (l'aprenentatge de la lectura, l'escriptura i els comptes) i el segon ensenyament (la gramàtica llatina i la retòrica) dels nens. La concòrdia pretenia reforçar el paper municipal en la prestació d'aquest servei, fins

aleshores basat en el llegat del prevere Sebastià Ferrussola, l'any 1568, i el patronatge parroquial.

A partir d'aquella data, el consistori va assumir l'edifici dels estudis, situat al camp Firal, amb la intenció de “posar los mestres convenientes, assenyalar-los los salaris a ells ben vistos als dits mestres y establir lo modo y forma de ensenyansa los aparexará, sens concurs ni interessencia de dita reverent comunitat”. Posteriorment, els regidors van proposar, sense èxit, la fundació d'un col·legi a la població a escolapis (1728) i jesuïtes (1753).

La nòria del temps El Fluvià

El pas inexorable del temps no afecta solament els animals i les plantes: també muta la naturalesa amb el pas dels anys, i molts d'aquests canvis s'expliquen pel comportament del col·lectiu d'animals denominat *humans*. A la Garrotxa, tenim un protagonista fluvial creador de paisatges magnífics. La seva paleta no té res a envejar a la dels pintors que l'envolten, especialment a Olot, durant el trajecte camí del Mediterrani. Josep Pla el comparava amb el pintor impressionista Georges Seurat: com aquest artista parisenc, el riu crea paisatges delicats, suaus, senzills, a l'abast de la capacitat de comprensió de tothom. Cap tremendisme des de la font fins al delta. Baixa de la muntanya escrivint un relat vegetal, aquós i literari impecable.

Vaig conèixer el Fluvià aigües amunt cap als anys seixanta, quan els dies festius, des de can Basil fins a la Gorga Gran, era una festa de germanor. Més enllà dels plàtans del passeig de Sant Roc, d'una petita pujada i de la resclosa, els nedadors d'un embrionari Club Natació Olot assajaven papallona, crol, esquena i braça. Caminar per la riba cap a ponent –el Fluvià camina de ponent a llevant– era una autèntica delícia, una experiència de pau, i així arribaves als Tossols. Allà, el riu passa amb una calma catedralícia i acaricia uns prats en els quals el grup de persones de cada festa jugava al futbol sense porteries, feia gimnàstica sense cap aparell i, sobretot, mantenia una àgora on s'arreglava la situació, es triturava el passat, es sargia el present i es predeia el futur. Aigües més amunt, un grup de joves jugava al futbol i aprofitava una pedra-gàrgola per saltar a l'aigua embassada de la gorga.

Però tot això ha canviat, per moltes raons. Ara, els nedadors ja tenen piscina, una vella aspiració des de feia molt (un projecte en *standby* per tal de salvaguardar la decència i la moralitat catòliques!). La gent jove que dona coces a la pilota té camps amb porteries. Els addictes a l'àgora escolten, amb molta resignació, les tertúlies que organitza la televisió: no varen imaginar mai tants deliris absurds, ni en els dies comptats que feien la barreja. Mentrestant, el nostre heroi, el Fluvià, s'ha quedat sense clients habituals. Els canvis de la climatologia l'han aprimat, sobretot en les temporades d'estiatge, i la Garrotxa ja no és l'orinal del cel. Ara, els núvols s'entretenen inundant el sud. Estic segur que el riu se sent menyspreat: durant molts anys l'hem enverinat, hi hem exterminat els crancs, les llúdrigues ja no hi transiten, si vol tenir truites, les hi hem de portar. Crea bellesa, però li girem l'esquena quan moltes ciutats pagarien per un Fluvià! És inimaginable un jardí millor, si es cuidés. Ja no li queden més amics que els gossos que hi porten a passejar, i per altres raons. Sempre ens quedaran els inefables collverds.

Domènec Moli

Hem de parlar Elogis, penes i remeis

Tothom en va ple, de l'estat actual del català. I això deu voler dir que hi ha qui s'arremanga i va per feina. Ara bé, que no ens aixequin la camisa, no! Que se'n preocupin tant també és senyal que el català va patxoc. És normal, cap geperut no es veu el gep ni cap cornut les banyes... Per això aquest mes mirarem de fotre una bona repassada a les accions que s'han posat en marxa recentment –i a les que es podrien fer– a favor del català. Anem per via!

Sabeu qui s'ha posat les piles? El Departament de Política Lingüística. De fet, tenir aquest departament ja vol dir que van mal dades. Resulta que el conseller –que corre la seca, la Meca i la vall d'Andorra– va explicar durant la Fira del Llibre en català que actualment hi ha 100.000 persones inscrites a les escoles d'adults que aprenen la nostra llengua. Aviat és dit! També ha inventat les Beques Propulsió per fomentar la creació de continguts en català a les xarxes socials i ha engegat el programa “Tria Filologia catalana” per promoure els estudis universitaris de la nostra llengua entre el jovent. Eus? Fa prou patxoca, tot plegat!

També hi ha altres entitats que no paren de remar per la llengua. En són exemple la CAL, la Coordinadora d'Associacions per la Llengua Catalana, que aquesta tardor ha llançat una campanya perquè es consolidin 300 grups de conversa en català dins del programa Xerrem Junts, o Òmnium Cultural, que ja fa una colla de temps que compta amb voluntaris lingüístics del projecte Vincles. Plataforma per la Llengua també té neguit i no s'està mai quieta: té un desatent que si volguéssim explicar tot el que fa no donariem l'abast!

Una altra nova i que esperem que tingui llarga vida és la que s'ha presentat aquest octubre: el 2 Cat, el canal en català de Ràdio Televisió Espanyola. A més, molts Ajuntaments duen a terme campanyes per reforçar el català en l'àmbit local. En destaquem la Casa de la Creació Digital en Català impulsada per l'Ajuntament de Barcelona. A més, també hi ha universitats, hospitals, sindicats, AFAs... que ja en fan, de feina!

L'altra cara de la moneda són els resultats en les proves orals: resulta que els alumnes parlen millor en castellà que en català. Maria santíssima de Déu! I encara us diré més: el català no arriba ni a l'1% dels treballadors d'origen estranger. I d'Europa què us n'he de dir....? Està deixat de la mà de Déu... És tan negra, la situació, que un dia ens hi haurem de parar a contar-ho.

Mentrestant, parlem de remeis. No cal ser gaire llarg per saber que les lleis ajuden a protegir les llengües. És a dir, fer complir allò que saber català és un dret i un deure de tots els ciutadans de Catalunya. O, amb d'altres paraules: demanar-lo com a requisit laboral a tots els treballadors i no només als taxistes, hòstica! Igualment necessari és continuar promovent la creació de cultura en català encara que sigui per donar pa a la xixa i tenir-nos distrets. Però, per sobre de tot, el que cal és més educació i més cultura per ser conscients de la importància de la riquesa d'una llengua. És l'educació, mainada, és l'educació!

Anna Riera i Pijoan

La dona de Lot

Els Centres de Colaboración Pedagógica

Iniciem avui la secció que encaixem amb un nom que ens remet al passatge bíblic en el qual es relata com una dona, en fugir de la destrucció de la ciutat on ha viscut, gosa girar el cap per mirar enrere i és castigada convertint-se en estàtua de sal. De fet, la Bíblia ja la va castigar no atorgant-li ni nom propi i la coneixem només com *La dona de Lot*. Però, aquell “mirar enrere” va ser només un gest de desobediència o per contra va ser un acte valent, de memòria i d’humanitat? En aquesta secció, com ella, mirarem enrere i recuperarem instants de vida que, tot i ser irrelevants per a la memòria col·lectiva, ens fan sentir una aroma del nostre passat.

Als inicis dels anys setanta, quan tot just començava a fer de mestra i amb només 21 anys, vaig viure un d’aquells rituals professionals que, amb el temps, acaben arrelant a la memòria com si fossin més importants del que en aquell moment semblaven. Un cop al trimestre, els mestres de la comarca ens reuníem en un espai de l’escola pública més gran d’Olot, l’Escola Malagrida. Ho fèiem en una sala àmplia, amb sostres alts, una mica freda i sense gaires elements que tinguessin la pretensió de fer-la acollidora, per iniciar el que vaig entendre que en deien el *Centro de Colaboración Pedagógica*: unes sessions, crec recordar trimestrals, destinades a tots els mestres que estàvem treballant a les escoles d’Olot i la comarca.

L’encarregat de dirigir aquelles trobades era un inspector d’ensenyament, el senyor Lluís Maria Mestras, que més endavant va donar nom a la que va ser l’Escola Llar, l’actual Institut Escola Greda. El senyor Mestras era un home corpulent, de presència imponent, que infonia respecte i imposava silenci abans no comencés a parlar. Ja era gran, i segurament aquell devia ser uns dels últims actes que feia com a inspector, perquè es va jubilar l’any 1972. No era pròpiament carismàtic, però tenia aquella mena d’autoritat que et feia pensar que cada paraula seva estava ben meditada i que, si ell ho deia, devia ser veritat. S’explicava d’ell que –fidel a un estil prudent, però implacable– sovint en les visites d’inspecció arribava mitja hora

abans no obrissin les portes de l’escola i s’esperava en un punt distant i discret, des d’on podia veure si els mestres arribaven amb puntualitat.

Estic parlant de la primera sessió a la que vaig assistir. Erem allà potser trenta, potser seixanta mestres... Quants érem no té importància: la memòria fa males passades. Tampoc em ve al cap la temàtica pedagògica tractada. Allò que sí que recordo és la sensació d’estar formant part d’un col·lectiu. Aquelles sessions de *colaboración pedagógica* tenien poc de col·laboració i diàleg, i molt de jerarquia i adoctrinament. No naixien d’una demanda ni d’un desig de formació renovadora, jo diria que més aviat es programaven sense gaire il·lusió ni gaires expectatives. Eren el que eren: sessions institucionals, segurament per cobrir un expedient. Ens devien donar, suposo, indicacions pedagògiques de les quals, la veritat, no en puc dir absolutament res, i potser això ja en diu prou. Però sí que en puc explicar perfectament dues situacions que encara avui em fan pensar, amb una barreja de sorpresa i somriure irònic.

Una d’elles va ser quan el senyor Mestras, seriós com sempre, ens va fer una mena de retret col·lectiu perquè, quan entrava a l’escola aquell dissabte al matí per impartir la sessió, havia vist alguns cotxes aparcats que, a parer seu, no s’ajustaven a l’estatus que hauria de tenir un mestre. Cotxes que ara en diríem “de gamma alta”, poc adequats, com si els seus propietaris s’haguessin atrevit a trencar la norma no escrita de la modèstia docent. I no us penseu pas que parlés de cap Supermirafiori! Segons el seu criteri, fer ostentació d’un cotxe que sortís dels estàndards

**“ser mestra
comportava un rol
social que havies
d’interpretar amb una
disciplina gairebé
eclesiàstica”**

d’aquell moment, era contrari als valors d’austeritat que, suposadament, havia d’encarnar la figura del mestre.

L’altre moment de la sessió que

encara ara recordo va ser quan va etzibar, amb un to de censura gens dissimulat, que hi havia hagut algun mestre que havia gosat casar-se durant el curs escolar; i que això no era propi, que tenint les vacances d’estiu tan llargues, aquell tipus de qüestions personals s’havien de reservar per a aquell període. Casar-se a l’hivern, segons ell, era gairebé una falta de responsabilitat professional.

I jo m’ho escoltava tot amb atenció, observant i intentant entendre

com funcionava aquell món que tot just començava a conèixer, sentint com m’explicaven, per primer cop, que ser mestra era més que una professió; que ser mestra comportava un rol social que havies d’interpretar amb una disciplina gairebé eclesiàstica. I jo en prenia nota mentalment, sabent que no ho compartia.

Anna Juárez Viñolas